

Cens. 13840.

W-316

ARH

A-105305

Tallinna „Loomade kaitse-seltsi“

lennuleht.

TARTU ÜLIKOOLI

2. RAAMATUKOGU

Armas põllumees ja looma pidaja! Tervitaksid „loomade kaitse-seltsi“ poolt! Ja ajame nüüd jälle natuke juttu, mis meil Miskli püewa ajal poolele jäi. Nii kaua kui inimese sugu perefondlikult elab, on temal loomad, iseäranis kodu-loomad, maja pidamise abiks olnud. See on Jumalast seatud. Kui Jehowa nõuats wõttis, inimesed nende kirjuse pärast ära hukata, andis tema Noale käsu, enesele laewa ehitada, kus tema kõige sugu loomadega uputuse ajal elada wõiks, ja toitu muretsjeda, mitte üksi enese, waid ka loomade tarwis. „Ja sina wõta enesele kõigist roast, mis süüakse, ja kogu enese juure, et see sinule ja neile sbbmaajaks oleks“ (1. Mos, 6, 21.). Ja sest et inimesed on loome Jumala käest abiks saanud, peats neil meeles seisma, et nende kohus on, loomade eest hoolt kanda ja neid ausaste ülespidada. Juba kõige wanemal ajal on jumalakartlikud inimesed selle järel teinud. Kui Abrahami ori Saabani juure tuli, siis Rebekka jootis tema kameelid ära, ja Saaban peastis neid lahti, ja wiis neid lauta ja andis neile „õlgi ja weiste sbbmaaga“ (1. Mos, 24, 19. 20. 31. 32.). Ja laudad ei olnud mitte paljad karja tarad, waid kaetud hooned. „Saaaki poeg Jaagup ehitas omale maja ja loomadele hooned“ (1. Mos, 33, 17.). Ja iga hoolas perepidaja, kes oma loome, iseäranis tbbloome, kõrre pärast ülespeab, waatab selle peale, et need tbbd, selle kallale ta loome paneb, neile mitte waewats ei ole. Tbb wõib, niisama kui inimesel, ka loomale raste olla; aga ta ei pea mitte üle looma jõudu käima. Saab loom oma jagu toitu ja omal ajal rahu puhata, siis loomale mõistlikur peremehe käes tbb ilmas ei lähe waewats. „Sa ei pea

47961958

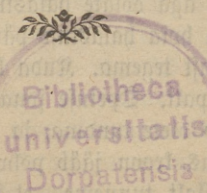
härja suud kinnisiduma kui ta pahmast tallab" (5. Mos. 25, 4.), ja veel: „Aga seitsemes päew on hingamise päew Jehowa sinu Sumalale; siis ei pea sa ühtegi tegemist tegema, ei sina, ei so poeg, ei so tütar, ei so sulane, ei so ümmardaja, ei so lojus, ei so wõeras, kes wärawais on" (2. Mos. 20, 10.). Sellega aga ei ole mitte veel kõtt kohus looma wastu täidetud. Inimene peab loomade terwise eest hoolt kandma, mitte ükski siis, kui üks töbi eht wiga looma jõuu ärawõitnud, waid ka siis, kui loom haiguse pärast eht weel wõib töble kolwata, sest et haige loomale töb ikka suureks waewaks on. Kes sest ei hooli, pangu tähele, mis prohwet Eseküli raamatus 34, 2—4 kirjudest kirjastest lugeda on: „Teie sööte raswa ja katate endid willaga; seda mis lihaw, teie tapate ära; lammaste karja ei sööda teie mitte; teie ei kinnita mitte neid, kes nödrad, ja seda mis haige, ei paranda teie mitte; ja mis haawatud on, teie ei seu mitte kinni; ja mis äraetud, ei saada teie tagasi; ja mis äratadunud, teie ei ofsi mitte; waid teie walitsete nende üle waljuste ja kange hirmuga.“ — Selle püha kirja sõna kohta arwab eht mõni, et see loomadest ei puudu, waid maksab ükski inimeste kohta, keda teised inimesed mitte kimbatuse seest ei peasta; arwab siis, et inimene on inimene, ja loom on loom, ja et loome ei wõi mitte inimeste kõrwa seada. Aga kes sedawiisi mõtlewad, need eksiwad. Pühast kirjast leiame, et loomad ei saa mitte ükski inimese kõrwa pandud, waid mõnes kohas ka paremaks kiidetud, kui inimesed ongi, ja märgiks pandud. Jesaja raamatus (1, 3) loeme: „Härg tunneb oma peremeest, ja eesel oma isanda söime, aga Iserael ei tunne mind mitte; mo rahwas ei wõta mitte mõista.“ — Kui sagedaste näeme, kuda mees töbl on kehwa hobusega, mis waewalt oma jalgade peal seisab ja töbriista ees tuigub ja peremehe walju hoopisi peab kannatama! Küstime siis niisuguse mehe käest, kas ta siis koguni oma looma peale ei halasta, ja mis kasu ta niisuguse töbist omale loodab, siis saame küll wastust: Mis ma wõin parata; jõud ei kanna, et saaks omale tugewat looma muretsetud, ja töb peab tehtud saama, olgu küll waewast wiisi! Jah, see juhtub küll, et inimene langeb waesuse sisse; aga kas ta sellega wõib ennast iga kord wabandada? kas temal seal ei ole wahest süüd, ja kas tema siis oma waele töbga loodab parema järje peale saada? Waadatu tema ommeti Salomoni Spetuse sõnades järel. Seal seisab 19, 15: „Laiskus teeb, et raste uni peale langeb, ja petis hing peab nälga tundma,“ ja 10, 3, 4:

„Tehowa ei laise mitte diget hinge näljas olla; aga võlate kahjutegemise lütab tema ära. Kehwaks läheb see, kes petisel wiisil tööd teeb, aga kärmete käsi teeb rikkaks.“ Kes on aga püha kirja järel laisa inimestele ees-märgiks arvatud? Eks see ole jälle loom! Špetuse sõnades 6, 6—8 loome: „Mine sipelga juure, sina lais! waata tema wiisid, ja saa targaks. Et temal pole küll pealikut, ei ülewaatajat, ega walitsejat, siiski walmistab ta oma leiba suwel, ja korjab kokku oma toidust leituse ajal.“ — Olgu nüüd waestega lugu kuda tahes, kes häda pärast oma tööd kehwa jõudu mööda tallitawad; kuda on aga lugu nendega, kes koguni mitte waesed ei ole, kelle jõud hoopis kaugeemale ulatab, kui igapäewase leiva tarbeks, ja kes oma loomadest ommeti ka suuremat ei hooli? Kas ei ole palju teekäijaid, kes kõrfi sisse lähewad endid soendama ja „südametunnituseks“ mõne topfi wiina wõtawad ja juttu ajades mitte selle peale ei mõtle, et soojaks aetud hobused koik see aeg ilma tätteta wäljas seisawad, lume kord selja peal, talise tuule käes lödisedes? Kas ehk mõni nende hulgast ei tea, mis Špetuse sõnades 12, 10 ülewal seisab: „Dige teab oma lojuse hinge waewa; aga võlate halastus on wäga hirmus.“ Kui aga inimesed loome ei hoiu halastuse pärast, siis peatsid nemad seda ommeti oma kasu pärast tegema. Kuda looma jõud, nõnda on tema töö, ja nõnda ka töö palk. Špetuse sõnades 27, 23, 24 seisab: „Sa pead oma pudulokused diete tundma, ja pane karja tähele; sest wara ei kesta igaweste ja kas kroon jääb põlwest põlweni?“ — Et meie nüüd pühast kirjast küllalt tunneme, et Sumala käsu järele loomad peawad hoitud saama; siiski inimesel ei ole koguni tarwis, loome ebarmastusega kaitseda. Rääkimata olgu see, et loomad saawad inimeste tarwituseks tapetud, siis peab seal, kus loomaga töisel wiisil ja mõjuwalt tööd tehakse, ka sundimist olema. Špetuse sõnades 26, 3 seisab: „Piits läheb hobusele, ja waljad eeslile tarwis, nõnda wits halbile.“ — Kes aga on need halbid? Need on need inimesed, kes mitte halastuse pärast, ega oma kasu pärast, ega Sumala kartuse pärast looma ei hoiu, ega noomimist selle kohta kuulda ei wõta. Nende kohta ei aita muud, kui hirm ja karistus. „Halpide kõrwade ette ära räägi; sest ta laidab so targameelelisi sõnu.“ (Šp. s. 23, 9.) — Aga nende hulgas, kes loomadest lugu ei pea, on palju, kellel Sumalatarwis koguni ei ole südamest äratadunud. Kui üks laps tütti leiba maha wistab, ehk kogemata maha pillab, saab tema wane-

mate poolt karistatud ehk noomitud. Siis laps saab küll kuulda: Palu Jumalalt andeks, et sa oled tema annet teutanud, ehk raisanud! Miks siis needsamad wanemad loomade äratunamist ja waenamist mitte patuks ei arwa? Kas siis leiba tüki raiskamine ideste peats suurem patt olema, kui looma piinamine? Kas leiba tükk maha kukkudes waewa näeb, kuna piinatud loom küll valu tunneb? Kas leiba tükk on suurem Jumala and kui loom? Waata, mõlemad on Jumala anded inimeste heaks, aga kromal on hing sees.

Spetagu siis wanemad oma lapsi loome hoidma, kui Jumala annet. Kostku iga tõsine ristiinimene loomade eest, sest keeletu loom ei saa ise omale digust nõuda! — Ja tinnitagu laste ja wanade südamesse seda püha sõna:

„Dige teab oma looma hinge waewa!“

Довведено цензурою. Дерптъ, 20. Ноября 1891.

Типографія А. Миквица.